

БЮЛЕТЕНЬ

УКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ

КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ І ПОЕТИКИ

№7

листопад 2014

Конференція

*Мова – література – мистецтво:
когнітивно-семіотичний інтерфейс*

25-27 вересня 2014 р.

Київський національний лінгвістичний університет

25-27 вересня 2014 року в Київському національному лінгвістичному університеті відбулася міжнародна конференція «Мова – література – мистецтво: когнітивно-семіотичний інтерфейс». У зібранні взяли участь понад 100 вчених з України, США, Великої Британії, Польщі, Росії, Білорусі, Таджикистану, Китаю та Японії, з них 25 професорів, які виступили з доповідями на пленарних і секційних засіданнях та круглих столах. Серед учасників наукового зібрання, з них 12 зарубіжних, були не

лише досвідчені та молоді науковці з університетського й академічного середовища, а й студенти різних вишів України.

Конференцію було організовано і проведено згідно зі Статутом ВГО «Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики» (УАКЛіП) на базі Київського національного лінгвістичного університету (КНЛУ) сукупними зусиллями Правління УАКЛіП, науково-навчального Центру когнітивних і семіотичних досліджень КНЛУ та кафедри лексикології і стилістики англійської мови імені професора О.М. Мороховського КНЛУ за сприяння і фінансової підтримки ВБО «Українське фулбрайтівське коло» в межах гранту

та за підтримки Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні та Програми імені Фулбрайта в Україні.

З вітальним словом до учасників конференції звернулися ректор КНЛУ, проф. Р.В. Васько, проректор з наукової роботи, проф. О.В. Матвієнко та Директор Програми Фулбрайта в Україні п. Марта Коломиєць.

***Вітальне слово
п. Марти Коломиєць
Директора Програми Фулбрайта в Україні***

Вельмишановне Товариство!

Від Програми імені Фулбрайта й від себе особисто щиро вітаю учасників Міжнародної наукової конференції “Мова – література – мистецтво: когнітивно-семіотичний інтерфейс”. Бажаю, аби виголошені доповіді й спільне обговорення питань навколо мови-літератури-мистецтва – стали достойною реплікою у сучасному діалозі людини зі світом.

У пошуку відповідей на питання, що їх кожнохвилинно ставить перед нами життя, ми звертаємось до культури як тексту буття, що пронизаний людяністю. Книги, картини, театральні вистави, наукові розвідки входять у наш життєвий досвід, стають для нас тим життєвим матеріалом, який ми використовуємо для побудови траєкторії свого власного життя.

Мова-література-мистецтво відкривають простір унікального спілкування, дають глибше розуміння світу й тих можливостей, що у ньому закладені й ще не реалізовані, зберігають для нас не те, що минає, а те, що варте бути збереженим й здатне визначати майбутнє.

Мова-література-мистецтво співтворюють наше сьогодні, наближають до таємниць життя, а головне – допомагають людям взаємопізнати одні одних, й витворюють бажання спільної праці задля миру та добра цілої громади. Власне, ця глибоко благородна місія є засадничою й для діяльності Програми імені Фулбрайта, яка ось уже 22-й рік поспіль успішно діє в Україні, спонукаючи до виходу за межі локального культурно-наукового життя, пізнання й поваги розмаїтого світу, сприйнятливості до інших культур.

Особливо приємно відзначити, що серед учасників конференції є фулбрайтівські науковці – які із належною долею самопосвяти упроваджують у життя фулбрайтівський досвід, набутий в американських університетах, – активні учасники й ініціатори змін. Фулбрайтівці – а їх за існування Програми витворилася ціла спільнота, що налічує 900 українців-науковців, молоді викладачі й дослідники, випускники українських вишів, приналежні до різних наукових сфер – витворюють розмаїту палітру інтелектуального самовираження української науки і культури, уґрунтовують сталий інтерес до України в

неукраїнському середовищі, завжди готові йти у пізнанні світу так далеко, як тільки можна.

Мова-література-мистецтво формують наше бачення світу, дають добрий ґрунт для його пізнання. Тож, бажаю Вам, шановне Товариство, стати учасниками пристрасних дискусій, незгасного бажання пізнання й правдивого оптимізму у пошуку своєї правди!

Проблематика конференції

Проблематика конференції мала міждисциплінарний характер і охоплювала такі актуальні питання:

- мовна та естетична творчість: подібності й розбіжності;
- метафора в мові, літературі та мистецтві: інтерсеміотичні зв'язки;
- візуальні мистецтва і мовна когніція;
- мистецтво у дзеркалі мови, тексту, дискурсу: архітектура, музика, живопис, балет, кінематограф;
- лінгвістика і семіотика креативності: мовна та дискурсивна особистість.

Згідно із зазначеною проблематикою на конференції працювало 5 тематичних секцій. Крім того, в межах конференції було проведено 2 Круглих столи: «Мови, літератури, твори мистецтва – тексти нашого досвіду» та «Когнітивні дослідження в Україні: кількість і якість», а також 4 пленарних засідання, де виступили 6 доповідачів, провідних вчених з університетів Польщі, України та США. У відеорежимі було заслухано доповідь відомого українського письменника Любка Дереша, який на цей час перебував за стипендією у м. Зальцбургу (Австрія).

Проблематика конференції визначила й мистецький контекст її проведення: засідання супроводжували виставка картин київського художника Мар'яна Луніва та виступ струнного квартету Національної музичної академії імені П.І. Чайковського.

До початку конференції було видано збірку тез (127 позицій), підготовлених 133 науковцями з 13 країн – Австралії, Великої Британії, Китаю, Німеччини, Польщі, США, Тайваню, Японії, Азербайджану, Білорусі, Росії, Таджикистану та України.

Пленарні засідання

Пленарні засідання, що розпочалися доповіддю проф. Ельжбети Кшановської-Ключевської (Ягеллонський університет, м. Краків, Польща) «Тілесна уява у сприйнятті словесних і візуальних творів мистецтва», були згруповані в тематичні блоки, переломлені крізь призму мистецтва.

Блок культурологічних і власне лінгвістичних проблем сходознавства було представлено у виступах проф. І.П. Бондаренка (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) «Дзен-буддизм як філософське підґрунтя японської поезії» та проф. О.Ч. Кшановського (Київський національний лінгвістичний

університет) «Категорія евіденційності в повсякденній і художній комунікації: погляд іраніста».

Загальнолінгвістичну проблематику білінгвізму і деякі інші теоретичні концепції охоплювали доповіді проф. О.Р. Валігури (КНЛУ) «Двомовна особистість у контексті лінгвістики і семіотики креативності» та І.В. Пустовойта (Університет Хофстра, м. Хемпстед, штат Нью Йорк, США) «Мистецтво бути формальним і деякі хибні концепції сучасної лінгвістики».

Проблематику мовної й візуальної когніції, розглянуту крізь призму словесно-візуальної творчості Євромайдану, було висвітлено у доповіді проф. С.А. Жаботинської (Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького) «Значення слова і його візуалізація: оцінність у дискурсі Українського майдану».

Круглий стіл

Мови – літератури – твори мистецтва – тексти нашого досвіду

модератори: проф. Е. Кшановська-Ключевська і проф. О.П. Воробйова

Круглий стіл був логічним продовженням першої пленарної доповіді, слугуючи алюзією на статтю Жака Лакана «Фройдівське» ("The Freudian Thing"), опубліковану в 1966 р. в журналі "Écrit", та трибуною для міждисциплінарного обміну думками стосовно художньо-естетичної уяви, передовсім, у її лімінальних, межових виявах, де словесний досвід перетинається з досвідом невербальним. Пафос самої пленарної доповіді проф. Е. Кшановської-Ключевської як частини Круглого столу складала еволюція наших уявлень про механізми сприйняття художніх і, ширше, мистецьких творів: 1) від феноменологічної редукції Р. Інгардена, суть якої у визнанні звуженості сенсорного потенціалу сприйняття живопису порівняно із сприйняттям художньої літератури, що має синестезійний характер, і його схематичного, хоча й холистичного, характеру, незважаючи на вплив емоційних чинників та індивідуалізацію у заповненні так званих місць невизначеності, 2) до цілком протилежних поглядів Е. Гомбріха та М. Мерло-Понті й 3) подальших розвідок сучасних когнітологів та нейроестетиків, які розширюють діапазон сенсорного сприйняття до мультисенсорності, що охоплює і кінесіку, за рахунок феномену втіленого розуміння, тобто включення в перцепцію присутності тіла, інтенсивність якої визначається індивідуальними особливостями глядача або читача – тим, що П. Краутер називав тілесною уявою. Спираючись на розширений інвентар тропеїчних універсалій сукупно із ширшим, ніж традиційно, спектром тілесних відчуттів,

доповідачка проілюструвала свої основні твердження прикладами екфрасису та присутності музичних мотивів у живописі та поезії.

У Круглому столі з доповідями виступили шестеро вчених: проф. О.П. Воробйова, проф. Т.В. Бовсунівська (КНУ імені Тараса Шевченка), доц. Т.Є. Некряч (КНУ імені Тараса Шевченка), проф. І.М. Колегаєва (Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова), проф. Л.І. Белехова (Херсонський державний університет) та проф. О.І. Морозова (Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна).

За тематичною домінантою виступи можна згрупувати таким чином:

- явище екфрасису в загальнотеоретичному (Т.В. Бовсунівська, «Когнітивний етап осмислення екфрасису») та перекладознавчому (Т.Є. Некряч, «Подвійна візуалізація: екфрасис у персонажній характеристиці під перекладацьким ракурсом») осмисленні;
- текстотвірний потенціал взаємодії візуальних і вербальних творів (І.М. Колегаєва, «Живопис і словесний текст: вони «однієї крові»? трансформування, переклад, співіснування»), коли (як-от, наприклад, у музейних каталогах) відбувається візуальний «переклад» вербального тексту або вербалізація візуального (іконічного) повідомлення з постійною зміною ролей адресата – від читача до спостерігача і навпаки;
- проблематика мультимодальності крізь призму художньої евристики (О.П. Воробйова, «Мультимодальність реального і віртуального в оповіданні Вірджинії Вулф "A Simple Melody": когнітивні і емотивні імплікації») з акцентом на обігранні в художньому творі вбудованої інтерсеміотичності;
- феномен поетизованої музичності (Л.І. Белехова, «Музичні ритми в афроамериканській поезії»);
- поняття прозорості як дискурсотвірний чинник (О.І. Морозова, «Прозорість як об'єкт мистецтв гуманітарних наук: становлення дискурсу»). У цій доповіді йшлося про те, що активне обговорення сучасними науковцями проблем прозорості матеріального світу, соціальної поведінки, мовленнєвої та невербальної комунікації, художньої літератури, архітектури, живопису, де вияви прозорості мають функціональні подібності своєї маніфестації, ґрунтуючись на певних когнітивних підвалинах, свідчить про формування особливого трансдисциплінарного дискурсу – дискурсу прозорості. Цей останній розуміється, згідно з засадами французької школи аналізу дискурсу, як сукупність висловлень, що належать до різних сфер суспільства, але підпорядковані певним загальним принципам (М. Пеше). При цьому, прозорість (предметів та середовищ, реального та ідеального / символічного) сприймається візуально, конструюється когнітивно, реконструюється

символічно і застосовується функціонально, будь-то свідомо чи не усвідомлено, для створення певних ефектів, зокрема й художніх.

У відеорежимі було представлено доповіді доц. Т.І. Саєнко (м. Нагоя, Японія) «Риторичне послання у словах, образах та музиці» і відомого українського письменника Любо Дереша «Культурологія змінених станів свідомості» (з відеозаписом доповіді можна познайомитись на сайті конференції <http://yarfed.wix.com/uac14-ua>).

Першу з зазначених доповідей було присвячено тому, як зміни в ритмі й мелодиці музичного твору трансформують її прагматичне значення, як-от у фрагменті з фільму «Кабаре» (1972 р.), де безневинна пісенька «Завтра належить мені» (Tomorrow Belongs to Me) за вказаних змін й відповідної візуальної підтримки (крупний план хлопчика-співака у формі гітлерюгенд, якому підспівують, стоячи, всі, крім одного, хто був у ресторані), перетворюється на оду нацизму. Суть другої доповіді становить: 1) розкриття поняття «змінені стани свідомості» (ЗСС) як тотального емоційного включення у трансцендентні переживання, як таких змін у «внутрішній граматиці» компонентів психології особистості, що можуть приводити до перегляду екзистенційних смислів; 2) встановлення чинників, які спричиняють ці стани; 3) окреслення шляхів проникнення феномену ЗСС у західний світ та культуру, пов'язаних із психоінженерією, психоделічною революцією 1960-х рр., працями і психотерапевтичними практиками Станіслава Гроффа, популяризацією східних духовних практик. Особливий акцент у доповіді Любомира Дереша було зроблено на розвідках Сергія Дацюка в галузі цивілізаційної антропології та на власне предметі культурології ЗСС, важливим компонентом якої є поняття компетенції ясної свідомості, що ґрунтується на досвіді прямого знання, який нерідко знаходить свій вияв у художній літературі та може стати основою нового напрямку культурної критики і, ширше, нового світосприйняття.

Близькою за проблематикою до дискусії на зазначеному Круглому столі була доповідь нашої гості з Шотландії, з університету м. Глазго, д-ра Мадлен Кемпбелл «Інтерсеміотичний переклад поезії Мохамеда Діба», в якій було представлено теоретичне обґрунтування й опис словесно-аудіально-візуального перформансу, що ґрунтувався на інтерсеміотичному тлумаченні вірша на біблійну тематику франкомовного алжирського поета Мохамеда Діба, який вважається засновником алжирської літератури. Цей перформанс було проведено в художній галереї Хантеріанського музею університету м. Глазго, на тлі картини шотландського художника XVII ст. Рансімена, присвяченої тій самій біблійній історії. Родзинкою доповіді, яка перегукувалася з ключовою ідеєю Круглого столу стосовно взаємозв'язку когніції, художньо-естетичної уяви та досвіду їх реалізації, був акцент на лімінальних зонах творчого «перекладу», де вербальне перетинається з невербальним, формуючи

градуальний континуум прозорого-напівпрозорого-непрозорого не лише у зоровому, а й в аудіальному просторі. Саме в інтерсеміотичному ключі, завдяки обіграванню звукового ландшафту і простору як зернистого, мовчазного й хисткого ("Space was a granular powder, silence and brittle junctures"), вдалося показати в дії характерну для М. Діба поетику невизначеності.

Круглий стіл **Когнітивні дослідження в Україні:** **кількість і якість**

модератори: проф. С.А. Жаботинська і проф. І.С. Шевченко

Робота цього круглого столу зосередилася навколо трьох проблем, важливих для подальшої розбудови когнітивної лінгвістики і поетики в Україні та для підготовки кадрів вищої кваліфікації у цій сфері:

сутність лінгвокогнітивного аналізу на відміну від суміжних дослідницьких розвідок;

невирішені питання когнітивістики: за матеріалами дисертацій, захищених у спецрадах України;

шляхи інтенсифікації публікацій українських науковців у наукомістких виданнях (SCOPUS та ін.).

Під час роботи Круглого столу відзначалося, що у своєму розвитку когнітивна лінгвістика дійшла етапу теоретичного осягнення попередньо накопичених практичних даних, а тому когнітивним можна визнати лише аналіз, виконаний із застосуванням когнітивної методології, відмінної від суміжних дисциплін: семантики, лексикографії тощо. У ході жвавої і плідної дискусії особливу увагу було приділено україномовній

лінгвокогнітивній термінології. Цілком слушними визнані терміни мапування (mapping) на противагу * картуванню, розширення (extension), нарощування (elaboration), поєднання (combination), перегляд (questioning). Методично виправданим є розрізнення термінів текстовий і текстуальний (текстовий концепт, текстуальний аналіз).

Маючи на меті уніфікацію оформлення результатів когнітивних досліджень в українських публікаціях, учасники Круглого столу дійшли згоди, що саме мета дослідження й природа розглянутих концептів визначають варіативне подання назв концептів мовою оригіналу (лексема – ім'я концепту), метамовою науки (українською) або двома мовами через ризик. Водночас дослідники були одностайні в думці, що етноспецифічні концепти тяжіють до оформлення мовою оригіналу, а відносно

універсальні – метомовою науки, пор.: франкофонний концепт SAVOIR VIVRE, німецький ORDNUNG на відміну від концептів ЖІНКА, ВЛАДА і т.ін.

Унормованість подання результатів когнітивних досліджень стала нагальним завданням сучасного етапу розвитку когнітивістики в Україні. Відповідно, фахівці дійшли згоди, що в публікаціях результатів досліджень ілюстративний матеріал бажано подавати курсивом, семи – метомовою науки прописними літерами в лапках; концепти і категорії – великими літерами (caps, шрифт 12 замість 14) або small caps. Наприклад: лексема mother, сема “годівниця”, концепт МАТИ тощо.

Учасники Круглого столу – Л.І. Белехова, О.П. Воробйова, І.М. Колегаєва, О.Ч. Кшановський, О.І. Морозова, С.О. Швачко та інші – обговорили нові тенденції підготовки кадрів вищої кваліфікації, зумовлені ухваленням Закону України про вищу освіту (2014). Науковці обмінялися думками щодо процедури захистів дисертацій у

країнах Європи і високо оцінили досвід оприлюднення дисертацій та авторефератів, рецензій та відгуків у мережі Інтернет, заходів запобігання плагіату тощо.

Жвавий інтерес викликали питання підготовки публікацій лінгвістів України у виданнях, що входять до наукометричних баз (SCOPUS та ін.). Як свідчить досвід редакторів таких видань, текст статті має бути жорстко структурованим (Вступ, Матеріал і методи, Дискусія, Висновки тощо), так само як і анотація (див.: рекомендації зарубіжних видавництв

Emerald Publishing, <http://www.emeraldinsight.com/authors/guides/write/abstracts.htm>, *Guidelines for Peereviewed Publications*, <http://www.csp/authorguide.com>).

Фактично анотація є єдиним джерелом, на підставі якого зарубіжний читач може скласти уявлення про суть і пріоритети наукової праці. Тому головними вимогами до неї є: інформативність (відсутність загальних і ввідних фраз), оригінальність, змістовність (відображення основного змісту і результатів дослідження), структурованість (слідування логіці аргументації), автентичність (якісна англійська мова). У тексті анотації слід вживати синтаксичні конструкції, властиві науковому стилю, уникати складних граматичних конструкцій. Рекомендується включення до анотації таких структурних компонентів: Purpose (цілі та завдання дослідження), Results (результати і висновки) і Discussion (практичне значення і перспективи). Редактори *Emerald Publishers*, *CUP*, *Sage* та інших видавництв звертають увагу авторів, що для англійської наукової статті пасив не є типовим, натомість поширені такі звороти, як *We claim that...* тощо. Наприкінці статті *Key words* – основні терміни, що вжито в анотації – наводяться в алфавітному порядку (відповідної мови). Бажано вживати термінологію, загальноприйнятую у світовій науці.

Секційні засідання

Протягом конференції звучали різноманітні мотиви вивчення взаємодії мови й мислення: філософсько-семіотичні (О.О. Солодка, Р.К. Махачашвілі), еволюційно-семіотичні (В.Л. Пирогов), міметико-перекладознавчі (О.В. Ребрій), естетико-ігрові (Т.В. Радзієвська, С.О. Швачко), дискурсивно-особистісні (А.П. Мартинюк, І.С. Шевченко), власне когнітологічні (Я.В. Бистров) і когнітивно-риторичні (С.І. Потапенко). Сукупний зміст цих та багатьох інших цікавих доповідей складається в цілісну картину органічного взаємозв'язку мовних, художніх і мистецьких виявів креативності, що дозволяє оптимістично дивитися на перспективи дальшого розвитку міждисциплінарних когнітивно-семіотичних студій, не лише «дослухаючись до лінії горизонту», за словами Мохамеда Діба, а й намагаючись до неї наблизитись.

Резолюція конференції

1. УАКЛіП об'єднує вітчизняних лінгвістів-когнітологів, які представляють різні школи когнітивних студій в Україні, що робить її унікальним громадським колективним неурядовим центром когнітології.

2. Конференція засвідчила необхідність дальшої розбудови міждисциплінарних когнітивних студій як в межах гуманітарних наук, так і у взаємодії гуманітарних і природничих наук, а також актуальність інтенсифікації розробки прикладних аспектів когнітології.

3. На основі найбільш вагомих доповідей учасників конференції підготувати англomовну колективну монографію "Language – Literature – the Arts: A Cognitive Semiotic Interface" (відповідальні проф. О.П. Воробйова та Е. Кшановська-Ключевська) до опублікування у відомому зарубіжному видавництві, вірогідно Peter Lang (Франкфурт-на-Майні).

4. Започаткувати проведення конкурсів та щорічне визначення наукових розробок, кращих в окремих номінаціях: кращий посібник/підручник з когнітології, краща стаття науковця-початківця та ін.

5. Розпочати проект «Український словник-тезаурус термінів когнітивної лінгвістики і поетики» (керівники проекту – д.ф.н., професори О.П. Воробйова і С.А. Жаботинська) за участю членів Асоціації.

6. Запланувати проведення чергової Міжнародної конференції УАКЛіП у травні чи вересні 2016 р. з акцентом на міждисциплінарні студії на перетині когнітології та природничих наук, а також із фокусом на прикладні аспекти когнітології.

Більш детально з матеріалами конференції, її програмою, збіркою тезів, аудіозаписами виступів пленарних доповідачів, відеозаписом виступу п. Любка Дереша можна ознайомитися у Центрі когнітивних і семіотичних досліджень

КНЛУ (ауд. 320, Центральний корпус) та на сайті конференції (<http://yarfed.wix.com/uac14-ua>). На цьому ж сайті та на сторінці Фейсбуку <https://www.facebook.com/media/set/?set=a.547576122040709.1073741829.407597739371882&type=1> розташовано фотоальбом конференції.

Доповідачі представляли такі навчальні заклади та установи

зарубіжні

Білоруський державний економічний університет (Білорусь)
Санкт-Петербурзький державний університет (РФ)
Тяньцзинський університет іноземних мов (КНР)
Університет м. Глазго (Велика Британія)
Університет Хофстра (США)
Філіал Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова в м. Душанбе (Таджикистан)
Ягеллонський університет (м. Краків, Польща)

вітчизняні

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету
Горлівський інститут іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету
Донецький національний університет
Запорізький національний технічний університет
Запорізький національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України
Інститут мовознавства НАН України
Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка
Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка
Київський національний лінгвістичний університет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський університет імені Бориса Грінченка
Криворізький національний університет
Луганська державна академія культури і мистецтв
Львівський національний університет ім. Івана Франка
Національний авіаційний університет
Національний технічний університет "КПІ"
Національний університет "Києво-Могилянська академія"
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова
Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя
Маріупольський державний університет
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Сумський державний університет
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

Херсонський державний університет
Херсонський національний технічний університет
Хмельницький національний університет
Хмельницький університет управління та права
Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Відгуки про конференцію зарубіжних учасників

***І.В. Пустовойт,
Університет Хофстра,
м. Хемпстед, штат Нью Йорк, США***

Лично для меня любой приезд в Киев – событие эмоциональное. Мой родной город сильно изменился за те двадцать с лишним лет, которые я живу в США. И в то же время это все тот же Киев, те же улицы, скверы, каштаны, те же люди: добрые, отзывчивые и жизнерадостные, несмотря ни на какие обстоятельства. И поистине гамлетовские страсти, кипящие в стране в последнее время не позволят утверждать, что «прервалась связь времен». Не прервалась и академическая традиция, и конференция «Мова-література-мистецтво: когнітивно-семіотичний інтерфейс» – лучшее тому подтверждение. Название конференции достаточно точно отражает ее хорошо сбалансированную

программу, и доклады по лингвистике, литературоведению и искусствоведению дополняли друг друга, демонстрируя многосторонность современных когнитивных исследований. В целом царила обстановка, соответствующая месту проведения конференции: где еще, как не в Лингвистическом университете, доклады и общение коллег на украинском, русском и английском языках способны протекать столь естественно, не вызывая трудностей, и не приводя к смешению языков. Техническое обеспечение было безупречным: группа ассистентов помогала докладчикам проецировать презентации в Powerpoint на большой экран, и в результате я выглядел достаточно старомодным со своими распечатками-хендаутами. Помимо технического обеспечения, хочется отметить тщательную продуманность всей программы конференции, от пленарных заседаний и работы секций до шведского стола и культурных мероприятий. Можно без преувеличения сказать, что конференция удалась в первую очередь благодаря опыту и самоотверженной работе организаторов. Остается надеяться на новые встречи и дальнейшее сотрудничество.

В современной философии искусства ставится вопрос о его языке как общем для читателя/слушателя/зрителя и автора произведения. Стратегия разрешения проблемы языка искусства выстраивается в этих рамках в двух вариантах, которые условно могут быть обозначены (по аналогии с естественным языком) как лексический и семантико-грамматический. Если в русле первого подхода на передний план выступает вопрос о лексемах, структурно-функциональных единицах художественного текста в широком его понимании (вербальный, музыкальный, архитектурный, живописный и др.) и центральным вопросом становится проблема средств художественной

выразительности (артикулируемая как проблема средств создания художественности как таковой), порождая различные варианты разрешения классической оппозиции между образной и знаковой интерпретациями природы искусства, то для семантико-грамматической постановки проблемы языка искусства акцентированной становится проблема архитектоники художественного произведения, понимаемой в предельно широком своем значении – как включающей в себя субъективность адресата произведения, в силу чего остро формулируется вопрос об экзистенциальном содержании взаимодействия между произведением искусства и субъектом его восприятия.

На мой взгляд, организаторам конференции удалось найти «золотую середину» и отразить оба направления разрешения этой проблемы, притом что, безусловно, в силу наших профессиональных интересов на переднем плане был и остается язык с его вербальными средствами выражения.

А поскольку конкретный язык, изучаемый нами, – это определенная локально существующая знаковая система, используемая в некотором обществе некоторым социумом в некоторое время в некотором пространстве, то он немыслим без непосредственной связи с теми историческими условиями, в которых он живет и изменяется. Именно поэтому, на мой взгляд, центральное положение в программе конференции по праву занял пленарный доклад Светланы Анатольевны Жаботинской «Значение слова и его визуализация: оценочность в дискурсе украинского Майдана». Мы, лингвисты, как никто другой, знаем, что словом можно воспитывать, словом можно вести людей за собой и, к сожалению, словом можно манипулировать людьми. Светлана Анатольевна абсолютно права, что в наших силах открывать на это глаза простых людей, попавших в жернова политической пропаганды, причем по обе стороны баррикад.

Отдельная благодарность за курирование приглашенных участников на подготовительном этапе: информация сообщалась заранее, все пожелания учитывались. Участвовать в таких конференциях – одно удовольствие! Спасибо за замечательную культурную программу, позволившую узнать Киев, может быть, с несколько новой стороны, или увидеть в нем уже знакомые черты, которые были милы и раньше.

Хотелось бы выразить надежду на продолжение традиции конференции и сохранение связей между представителями различных лингвистических школ!

**доктор Мадлен Кемпбелл,
університет м. Глазго, Шотландія, Велика Британія**

In addition to three days of presentations this inspiring multidisciplinary event featured a fascinating roundtable discussion organized jointly by Prof. Olga Vorobyova (Kiev National Linguistic University and Prof. Elzbieta Chrzanowska-Kluczewska (Jagellonian University, Krakow, Poland), entitled 'Languages, Literatures, Works of Art – the Texts of Our Experience.' In the context of ekphrasis there was some discussion on the difference between, for example, multimodality – which is the juxtaposition of different media – and transmodality, or intermediality, where one modality crosses over into another. As Olga Vorobyova said, 'the methodology is eclectic, we need to clarify the boundaries.' At the same time, when discussing boundaries and frames, she stressed that 'looking through just one theoretical or cultural window no longer works' and wondered whether this young interdisciplinary field was now undergoing a sort of 'post-cognitive eclecticism.' Professor Olena Morozova from the University of Kharkiv (I learned that this was the Ukrainian name for the city, as opposed to the Russian *Kharkov*) gave a paper on the emerging discourse on transparency in the arts and humanities, noting that it 'is the result of the mind's output, not

input' and questioning whether greater transparency was a function of evolution or degradation, citing for example David Brim's *The Transparent Society* to reflect on the desirability of reaching its limits.

As the only participant from the UK I was privileged to benefit from excellent interpretation provided by Julia Prysyazhnyuk, who is currently writing up her doctorate on redundancy in English discourse, and my warmest thanks to Julia, Olga Vorobyova and others who made me so welcome, helped me navigate Kiev and follow the proceedings of the Conference. On the rare occasions I was left to my own devices, I applied myself to guessing the gist of the presentations by deciphering the Cyrillic script displayed on the presenters' powerpoints. This was greatly assisted by the common Greek etymology for much of the terminology: words like 'mimesis' and 'diegesis' in the context of John Constable, William Golding and Neil Gaiman for example, sounded intriguing. Fortunately for me this presenter was fluent in English and graciously filled me in after her talk. In her paper entitled 'Diegetic Aspects of Gothic Architectural Images through the Prism of Narrative Scenarios,' doctoral candidate Natalia Kolbina from Poltava National Pedagogical University analysed mimetic modes in Gothic architecture, citing Gaiman's 2-dimensional London in *Neverwhere* – which she read first in Russian then English – as an example.

The many presentations and topics addressed by the Conference pointed to a vibrant, multidisciplinary postgraduate and postdoctoral scene. It is therefore encouraging that UACliP plans to publish a monograph in English of the proceedings of the first event, and that suggestions were put forward to make the event more international by providing more presentations in English, as this will make this valuable contribution to research in cognitive sciences and poetics accessible to a wider readership and participation.

Курс лекцій професор Пол Сімпсон

Київський університет імені Бориса Грінченка
5–8 травня 2014 року

Пол Сімпсон – декан факультету англійської мови, директор програми досліджень англійської мови і літератури Королівського університету Белфаста, чинний президент Асоціації поетики і лінгвістики (PALA), автор найвідомішого в Європі підручника "Stylistics. A Resource Book for Students" (Routledge, 2004, 2014), а також численних монографій, серед яких "Language, Ideology and Point of View", "On the Discourse of Satire: Towards a Stylistic Model of Satirical Humour" і "Language and Power. A Resource Book for Students" (у співавторстві з А. Мейр).

Курс включав низку практичних занять з інтерпретації

художнього тексту, а також два тематичних блоки лекцій.

У першому блоці, "Irony: Stylistic and Pragmatic Perspectives. "That's not ironic, that's just stupid": Towards a Stylistic Model of Irony", професор П. Сімпсон запропонував слухачам новий підхід до міждисциплінарного розгляду іронії, що ґрунтується на аналізі емпіричних даних реакції респондентів і доповнює здобутки більш традиційного підходу до вивчення цього явища.

Розглядаючи іронію у взаємозв'язку з гумором, сарказмом, жартом, сатирою і пародією, лектор надав огляд сучасних підходів до її потрактування у різних наукових парадигмах (традиційній стилістиці, когнітивній психології, нейролінгвістиці й навіть лінгвокриміналістиці), а також запропонував власний інноваційний аналіз її структури і механізму функціонування. П. Сімпсон визначає іронію як свідоме чи несвідоме сприйняття реципієнтом концептуального парадоксу між двома вимірами тієї самої дискурсивної події. На думку вченого, іронію можна альтернативно визначити як (а) концептуальний простір між тим, що стверджується, і тим, що мається на увазі, або (б) усвідомлену невідповідність між аспектами енциклопедичного знання й ситуативним контекстом (відносно певної дискурсивної події). Особливого значення в сучасних дослідженнях, вважає П. Сімпсон, набуває емпіричне вивчення реакції читача на іронію в тексті.

Другий блок лекцій, "Just What is Narrative Urgency?", вчений присвятив низці експериментів для вивчення так званої «наративної ургентності». Такі дослідження у галузі емпіричної наратології допомагають:

- зрозуміти психологію преференцій читачів у виборі розвитку наративних подій;
- з'ясувати, як саме читачі реагують на цілі й дії персонажів у тексті;
- вивчити, якою мірою відбувається ідентифікація читача з інтенціями героя відповідно до ступеню «ургентності», сюжетної напруги, у наративі.

Учений зробив особливий акцент на тому, як сучасна стилістика може скористатися експериментальними методиками, адже вона, на думку П. Сімпсона, має весь інструментарій задля того, щоб досліджувати найменші нюанси текстових схем, вимірювати реакцію на них і водночас приділяти увагу когнітивному і дискурсивному аналізу орієнтації читача стосовно таких схем. П. Сімпсон навів дані численних експериментів щодо реакції формальних і неформальних респондентів на

наративну ургентність у художньому тексті й кінематографі і наголосив на необхідності залучення більшого масиву емпіричних даних у вивченні наративу.

Цикл лекцій став надзвичайно цікавим для українських науковців і викликав як формальні дискусії в аудиторії, так і неформальні обговорення. Деякі із слухачів виявили зацікавленість у навчанні на магістерських і докторських програмах у Королівському університеті Белфаста, про терміни проведення яких буде повідомлено в наступних випусках Бюлетеня УАКЛіП.

С.І. Потапенко

Вступ до когнітивної лінгвістики
навчальний посібник

Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. – 136 с.

Contents

Foreword

Part 1. Cognitive Linguistics basic tenets

- 1.1. Defining cognitive linguistics
- 1.2. History of cognitive linguistics development
- 1.3. Geography of cognitive linguistics dissemination

Part 2. Cognitive linguistics methods

- 2.1. Usage- and corpus-based studies
- 2.2. Quantitative approach
- 2.3. Empirical approach
- 2.4. Conceptual analysis

Part 3. Perception-based cognitive models of language

- 3.1. Embodiment
- 3.2. Iconicity
- 3.3. Figure and ground alignment
- 3.4. Construal
- 3.5. Force dynamic approach
- 3.6. Image-schematic analysis
- 3.7. Orientation and reference point phenomenon

Part 4. Categorization-based cognitive models of language

- 4.1. Classical perspective on categorization
- 4.2. Cognitive view on categorization
- 4.3. Vantage Theoretic view of categorization

Part 5. Memory-based cognitive models of language

- 5.1. Concepts
 - 5.1.1. Definition
 - 5.1.2. Concepts vs categories
 - 5.1.3. Differentiation of concepts
 - 5.1.4. Labeling approach
 - 5.1.5. Decompositional approach
 - 5.1.6. Compositional approach
- 5.2. Concepts and schemata
- 5.3. Worldview models

Part 6. Reasoning-based cognitive models of language

- 6.1. Conceptual metonymy
- 6.2. Conceptual metaphor
 - 6.2.1. Standard theory
 - 6.2.2. Extensions of standard theory
 - 6.2.3. Conceptual metaphor in discourse
 - 6.2.4. Metaphor and metonymy
 - 6.2.5. Criticism of conceptual metaphor theory
- 6.3. Conceptual integration

Part 7. Socially-based cognitive models of language

- 7.1. Cognitive sociolinguistics
- 7.2. Cognitive ethnolinguistics

Part 8. Discourse-related cognitive models of language

- 8.1. Cognitive grammar
- 8.2. Construction grammar
- 8.3. Cognitive rhetoric
 - 8.3.1. Cognitive rhetoric of effect
 - 8.3.2. Cognitive rhetoric of needs
 - 8.3.3. Cognitive rhetoric of argumentation
- 8.4. Cognitive poetics

Part 9. Further Cognitive Linguistic Research

Recommended literature

УЧАСТЬ У ЗАРУБІЖНИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ

Beyond Words: Crossing Borders in English Studies

Ягеллонський університет, Краків, Польща

24-26 квітня 2014 року

Члени УАКЛіП взяли участь у тринадцятій міжнародній конференції, присвяченій питанням англійської та американської літератури і культури “Beyond Words: Crossing Borders in English Studies”. Окрім пленарних і секційних засідань з проблем британської та американської літератури, з загальної і прикладної лінгвістики, з перекладознавчих і культурологічних студій, з методики навчання англійської мови, у формат конференції було включено тематичні засідання: «Тенденції розвитку гуманітарних наук у дигітальному (цифровому) просторі» (англ. Digital Humanities), «Джеймс Джойс» і «Мовні контакти».

На пленарних засіданнях виступили Вейн Франклін (Університет штату Коннектикут, США) – «Роман Фенімора Купера «Індіанці» та категорія прав людини»; Анне Рове (Кінгстонський університет, Великобританія) – «Проект архіву творів Айріс Мердок: принципи складання сучасного літературного архіву»; Пол Хемілтон (Університет Лондона, Великобританія) – «Поза межами вербального: квінтесенція маніфестів поетів-романтиків»; Крістоф Хаусвічка (Університет Бамбергу, Німеччина) – «Перетинаючи східні межі в

англійській літературі»; Хенрик Кардела (Університет Марії Кюрі-Склодовської, Польща) – «У пошуках лінгвістичних фактів: перетинаючи межі лінгвістичних парадигм»; Майкл Ірвін (Кентський університет, Великобританія) – «Література і місяць»; Ельжбета Табаковська (Ягеллонський університет, Польща) – “Цепція: Мова і граматики концептів”.

Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики була представлена трьома учасниками: професор О.П. Воробйова (Київський національний лінгвістичний університет) – доповідь «Речі як антиконцепти в оповіданні Вірджинії Вульф «Тверді тіла»: динаміка змін»; доцент О.С. Маріна (Київський національний лінгвістичний університет) – доповідь «Лінгвокогнітивна мобільність парадоксальних поетичних образів у сучасній британській і американській поезії»; доцент І.А. Галуцьких (Запорізький національний університет) – «ТІЛО людини як текст/дискурс у постмодерністській художній семантиці: концептуальний вимір».

7th Annual International Conference on Languages and Linguistics

м. Афіни, Греція

7-10 липня 2014 року

Організатором конференції, яка є сьомим щорічним міжнародним науковим зібранням, виступила наукова асоціація ATINER – Афінський інститут освіти та наукових досліджень.

Загалом у цій події взяли участь близько 60 представників різних країн (Іспанія, Канада, США, Велика Британія, Франція, Південна Корея, Китай, ПАР, Греція, Італія, Арабські Емірати, Таїланд, Тайвань, Бразилія, Аргентина, Іран, Індонезія, Ірландія, Чилі, Кіпр, Малайзія, Туреччина, Сінгапур, Мексика, Росія, Туніс).

Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики була представлена доцентом, докторантом Запорізького національного університету І.А. Галуцьких.

У рамках конференції розглядався широкий спектр актуальних питань сучасної лінгвістики, пов'язаних із різними її галузями:

- соціолінгвістика: Marianna Pozza & Valentina Gasbarra (Університет Риму "La Sapienza") – доповідь "Some Sociolinguistic Reflections on the Aegean-Anatolian Interference in the 2nd Millennium BC", Attasith Boonsawasd (Університет Шпрінгар, Тайланд) "Disyllabic Nickname in Thai: A Socio-Historical Linguistic Study",

- морфологія: Dina Makouke (Франція) "Morphological Study of a Movement Parameter Consistently Associated With a Semantic Value",

- семантика і семіотика: Meixia Li (Пекінський міжнародний університет) "A Contrastive Study on the Ways of Lexicalization of Direction in English and Chinese Motion Verbs", Efsthia Soroli (Університет Лілля, Франція) "The Expression of Spatial Semantic Components in French and Greek: an Experimental, Cross-Linguistic and Typological Account",

- лінгвістика тексту та дискурсологія: Geovana Soncin (Університет Е. Пауліста, Бразилія) "Linguistic and Discursive Regularities in the Comma Uses: a Study with Brazilian Students' Texts",

- викладання мов: Nihta Liando (Державний університет Манадо, Індонезія) "English as a Foreign Language Learning at Early Age",

- прикладна лінгвістика: Heloisa Orsi Koch Delgado, Larissa Ramos, & Debora Montenegro Pasin (Католицький університет Піо Гранде ду Соль, Бразилія) "Dictrans: An Online Trilingual Pedagogical Dictionary about the Bipolar Disorder", Josita Maouene (Університет Гранд Веллі, США), Mounir Maouene (Національна школа прикладних наук, Марокко) "Body Parts and Early-Learned Verbs in 5-Year-Old Telugu Speakers A Cross-Linguistic Comparison in Association with Telugu, Urdu and Hindi Adult Speakers".

Велика кількість доповідей фокусувалася навколо проблем засвоєння мови як носіями, так і тими, хто вивчає їх як іноземні, а також прикладних аспектів лінгвістики (зокрема, лексикографічного аспекту). Значну увагу привернули до себе і соціолінгвістичні проблеми широкого кола мов, серед яких – мови меншин, діалектні форми. Дослідження з когнітивної лінгвістики були одиничними, тим не менше включені до найактуальніших напрямів лінгвістичних досліджень

Конференцію завершив Круглий стіл, на засіданні якого підводилися підсумки роботи і обговорювались перспективи сучасної лінгвістики та діяльності наукової спільноти Афін.

АНОНС

Курс лекцій *професор Віллі ван Пір*

Київський університет імені Бориса Грінченка
березень 2015 року

Віллі ван Пір, професор Мюнхенського університету імені Людвіга Максиміліана, – автор численних монографій і статей з широкого кола питань стилістики, поетики та епістемологічних засад вивчення тексту, віце-президент Міжнародної асоціації емпіричної естетики (1996–1998), президент Всесвітньої асоціації поетики і лінгвістики (PALA, 2000–2003) і Міжнародного товариства емпіричного вивчення літератури і засобів масової інформації (IGEL, 2004–2006), співзасновник міжнародного проекту REDES (2001–2009), співредактор серії "Linguistic Approaches to Literature" (John Benjamins, 2000–2010), виконавчий редактор журналу

"Scientific Study of Literature" (John Benjamins).

http://www.daf.uni-muenchen.de/personen/emeriti/profs/van_peer/index.html

Курс буде присвячено проблемам емпіричного вивчення літератури, висунення в художньому тексті зокрема. Додатково будуть запропоновані лекції з теорії керування страхом (Terror Management Theory) і методології історичного вивчення тексту (на прикладі аналізу Нового Заповіту), а також семінар-тренінг із застосування комп'ютерної програми статистичної обробки даних SPSS.

За додатковою інформацією звертайтеся до контактних осіб:

Якуба Валентина Володимирівна yakubaval@ukr.net

тел.: 067 504 77 68

Чеснокова Ганна Вадимівна

chesnokova@voliacable.com

тел.: 067 442 78 80